

KNIŽNICA SPOLKU SVÄTÉHO VOJTECHA

PHDR. MÁRIA ZACHAROVÁ

St. Adalbert Association was founded in Trnava in 1870, primarily for the purpose of publishing books with Catholic themes. In the same year, construction of its library began, which was soon enriched with other books, thanks to several important personalities, including Andrej Radlinský, Andrej Kmeť, Ján Palárik and Štefan Moyzes. At the end of the 1880s, the library began cataloging books followed by international cooperation in the books exchange. Today, its collections consist of 65,000 books from various scientific fields written in several languages. The aim of the paper is to inform readers about the history and activities of the Library of the St. Adalbert Association, which has greatly contributed to the development of education in Slovakia.

Keywords: association libraries, historical libraries, memory institutions, St. Adalbert Association, Trnava

- kniznica@ssv.sk
- [Spolok svätého Vojtecha](#)
- www.ssv.sk

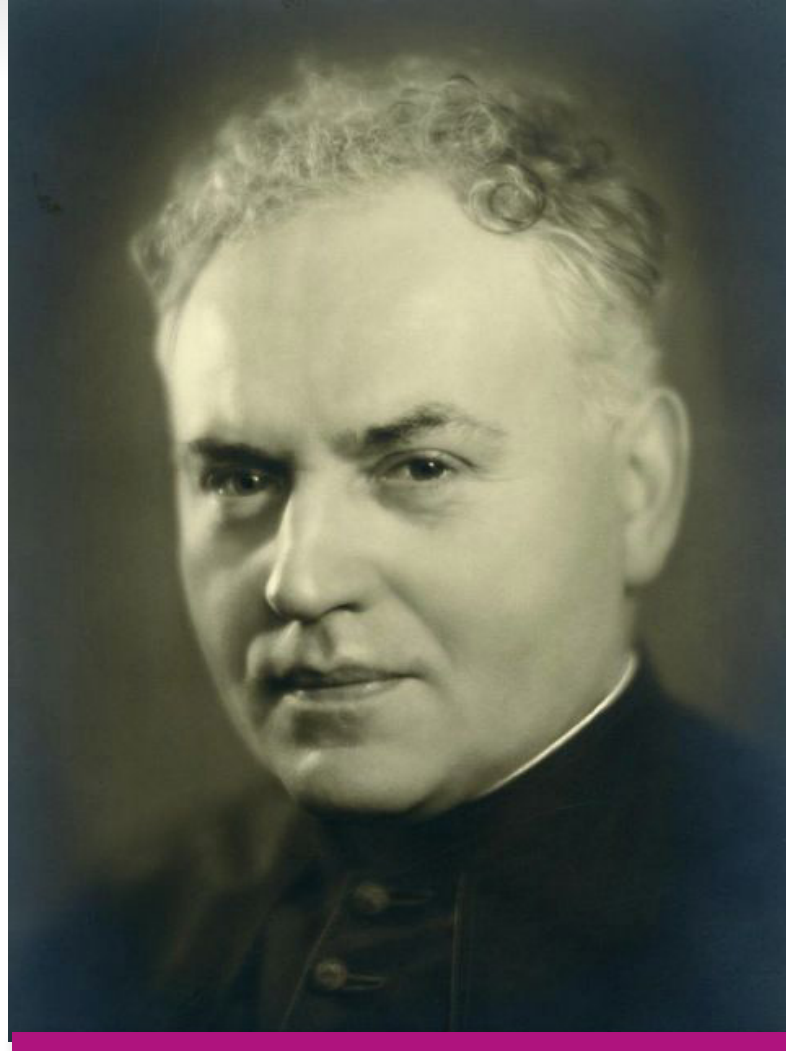
Spolok svätého Vojtecha (Adalberta) vznikol v roku 1870 podľa prvých stanov „...na vydávanie nábožensko-mravných kníh, jako tiež i iných v duchu katolíckom písaných kníh a kníh pre katolícke národné školy.“ Pomenovaný bol podľa svätého Vojtecha († 997), ktorý koncom 10. storočia pokrstil prvého uhorského kráľa, neskôr rovnako svätca Štefana. Pôvodne mal byť spolok pomenovaný podľa svätých Cyrila a Metoda, no obdobie silnej maďarizácie neumožnil tvorcu myšlienky vzniku spolku Andrejovi Radlinskému, katolíckemu kňazovi a jazykovedcovi, presadenie slovan-ských apoštolov v názve novozaloženého spolku.

Spolok počas svojej viac ako 150-ročnej existencie prekonal obdobia rastu i úpadku. Neraz čelil aj možnosti úplného zániku. Za najúspešnejšie obdobie jeho jestvovania možno považovať obdobie rokov 1919 až 1948. V roku 1953 bol pretvorený na účelové zariadenie rímskokatolíckej cirkvi na Slovensku a bola výrazne obmedzená a regulovaná jeho vydavateľská činnosť. Po roku 1989 prišlo k jeho obnove v plnom rozsahu. Dnes so svojou 70 000 členskou základňou patrí k najvýznamnejším združeniam katolíkov na Slovensku.

Od vzniku spolku v roku 1870 sa začala budovať aj spolková knižnica tvorená vydaniami a knihami, ktoré sa do spolku spočiatku dostali najmä formou testamentárnych odkazov činovníkov a členov spolku a zároveň i významných slovenských dejateľov (Andrej Radlinský, Andrej Kmeť, Andrej Kubina, František V. Sasínek, Ferdinand Juriga, Ján Juriga, Juraj Slotta, Ján Palárik, Štefan Moyzes a iní). Do spolku sa okrem kníh dostávali aj písomnosti významných osobností, ktoré dali základ pre vznik spolkového archívu. Od 30. rokov 20. storočia začalo pri spolku fungovať i Múzeum Františka Richarda Osvalda. Všetky tieto tri zložky spolku bývali zastrešené osobou bibliotekára, archivára a kustóda, niekedy aj v jednej osobe. V druhej polovici 20. storočia sa pre túto časť spolku používalo označenie KAM (knižnica-archív-múzeum). Spolok svätého Vojtecha je teda okrem vydavateľstva aj významnou pamäťovou inštitúciou.

Hodnota spolkového knižnice bola v roku 1886 vyčíslená na 600 zlatých. Spolkové knihy sa katalogizovali už koncom 80. rokov 19. storočia. Do roku 1928 mala spolková knižnica 20 000 zväzkov. Verejnosti mala byť sprístupnená po otvorení novej spolkového budovy v roku 1929.

V roku 1933 boli priestory knižnice skolaudované a knižnica v nich funguje až do súčasnosti. V tomto období sa už knižnica začala budovať cielene. Zásluhu na tom mal najmä vtedajší spolkový správca Ján

Ján Pöstényi. Zdroj: www.ssv.sk

Pöstényi, ktorý nakupoval a získaval knihy podporujúce činnosť spolku (pedagogická literatúra, preklady Biblie, dejiny Trnavy a iné). Knihy sa získavali z antikvariátov alebo zo súkromných zbierok (napr. z Majláthovej knižnice v Zavare). Fungovala aj medzinárodná spolupráca pri výmene kníh, najmä s juhoslovenským, no i s anglosaskými a románskymi vydavateľstvami. Knižničné zbierky sa rozširovali aj získavaním starých tlačí z farských a súkromných knižníc, prípadne osobným vyhľadávaním a následným vykúpaním starých kníh a periodík. Spolku boli knihy ponúkané aj formou daru nielen od miestnych, ale i zahraničných priaznivcov spolku. V roku 1970 sa spolku podarilo získať časť knižnice Antona Bernoláka najmä vďaka ThDr. Karolovi Markovičovi. Posledným vzácnym odkazom spolkového knižnici je osobná knižnica historika Hadriána Radvániho.

V spolkového knižnici sa nachádzajú tlače od 16. do 21. storočia. Z jazykového hľadiska obsahuje latinské, nemecké, maďarské, slovenské a české knihy, no i písomnosti v jazykoch románskych, anglosaských, slovanských, gréckych, hebrejských či orientálnych. Pôvodne bola knižnica rozdelená na dve časti, a to hlavnú a teologickú knižnicu, ktoré fungovali samo-

Interiér knižnice. Zdroj www.ssv.sk

statne. Dnes sú už spojené. Knižnica dokumentuje činnosť spolku – spolkové vydania, ale aj knihy z oblasti histórie, politiky, výtvarného umenia, práva, prírodných vied, jazykovedy, hudobnej vedy a tiež je tu zastúpená i staršia slovenská a zahraničná beletria.

Knižnica spolku má v súčasnosti 65 000 exemplárov kníh a je bezplatne k dispozícii širokej verejnosti. Knihy sú umiestnené v štyroch historických miestnostiach na poschodí v sídle spolku na Radlinského

ulici č. 5 v Trnave. Okrem historických priestorov knižnica disponuje aj moderným priestorom s posuvnými regálmi. Knihy je možné študovať prezenčne v historickej časti knižnice po predchádzajúcej dohode so zamestnancom knižnice. Historické priestory knižnice navštevujú žiaci a študenti škôl, ale i skupiny a jednotlivci, ktorým je knižnica predstavená formou exkurzie (často šitej na mieru) so zameraním na aktuálne preberané školské učivo (napr. bernolákovci), prípadne osobný záujem (napr. hudobniny).

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

AMBRUŠ, Jozef. Knižnica a archív Spolku sv. Vojtecha. In *Dedičstvo otcov. K 1100. výročiu smrti sv. Cyrila a 100. výročiu založenia Spolku sv. Vojtecha*, 1970, s. 185 – 187.¹

DOBROTKOVÁ, Marta. 2016. Dejiny knižnice Spolku sv. Vojtecha. In *Bibliotheca Antiqua 2016 : zborník z 25. konferencie, 9. – 10. listopadu 2016*. Olomouc : Vědecká knihovna 2016, s. 96 – 103. Dostupné na internete: <https://vmdelta.vkol.cz/data/soubory/hf/bibliotheca-antiqua-2016/14-2016-dobrotkova.pdf>.

STRELKA, Vojtech. Knižnica SSV. 1995. In *Odborný seminár 125 rokov Spolku sv. Vojtecha. Príspevky prednesené v dňoch 1. – 2. decembra 1994 v Dome vedeckých pracovníkov SAV v Smoleniciach*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha 1995, s. 182 – 201.

POZNÁMKA

¹ Tento text bol publikovaný aj v *Katolíckych novinách*, 1970, roč. 85, č. 37, s. 3 – 4 (Pozn. autora).